

השבוע בגליון

- קביעת רגע הלידה
- סעודת ברית מילה מן התורה או מדרבנן
- קפה ועוגה בברית
- תזמורת בסעודת ברית מילה
- סעודת שלישי למילה

- "שלום זכר" למה, היכן וכיצד
- מדוע אין עורכים "שלום הבת"?
- מקום עריכת "שלום זכר"
- "שלום זכר" כפול לכל תינוק
- מהותה של מצוות הטבילה

דבר העורך

6 שבועות

עוד מעט קט כבר לא יהא צורך לספור. ריחו הנפלא של סיום הש"ס נישא באוויר, על גלי התרגשות. ניתן לחוש בציפייה הדרכה, ולהיווכח ברגשות הקדושה הממלאים בתי כנסיות ובתי מדרשות, לקראת התחלת לימוד הדף היומי במחזור החדש.

השבוע נתמקד במגזר אשר ההשתתפות בדף היומי מהווה עבורו הקרבה של ממש, הלא הם אנשים עסוקים מאד, שאין להם זמן רב, גם לעצמם, ובכל זאת, הם משתתפים בקביעות בשיעורי הדף היומי.

מביטים קדימה!!!

עורך דין מפורסם, מבאי השיעורים של "מאורות הדף היומי", פעל באחרונה בקרב מכריו, ידידים מרבדי ציבור שונים ומגוונים, שיצטרפו למעגל לומדי הדף היומי. סייעתא דשמיא מיוחדת נתלוותה לפעילות; גם כאשר נדמה היה כי הוא פועל במקומות שבהם אין סיכוי להצלחה, הוא הצליח, השיעורים נפתחו, האנשים לומדים ומעגלי הדף היומי התרחבו.

ארשת משפטית שורה על פניו דרך קבע. הוא מביט על העולם דרך זוגיות הנתונות במסגרת שחורה, דקה אך נוקשה, ואם הוא מטה את ראשו כלפי מטה, כדי להביט מחוץ למשקפיו, יש לך מה לחשוש... כל דימויו לקוחים מעולם המשפטים שבהם הוא שורה זה עשרות שנים, ומשכך, לא פלא, כי כאשר הוא נשאל על ידי אחד מרבני מאורות הדף היומי, כיצד הוא מצליח להתמיד בדף היומי במשך תקופה כה ארוכה, מאז צורך אל מעגלי הדף היומי על ידי הרה"ג ר' חיים דוד קובלסקי שליט"א, ראש בית המדרש למגידי שיעור הדף היומי, הוא השיב בסיפור הבא.

דף ל/ב וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה

"שלום זכר" למה, היכן וכיצד

מנהג רווח בקהילות אשכנז, מזה מאות רבות בשנים (כמשתמע מעדות בעל "תרומת הדשן" שו"ת חלק א' סימן רס"ט, ועיי"ש מקורו בגמ' ע"פ ר"ח) לערוך "שלום זכר" בליל שבת שלאחר לידת בן זכר. טעמים רבים ויפים נאמרו על מקור מנהג זה, ביניהם נמנה הטעם המפורסם המבוסס על הגמרא, כי הידידים באים לנחם את התינוק על האבידה הגדולה שאיבד בשעה שיצא לאויר העולם, כדברי הגמרא, "וכיון שבא לאויר העולם, בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה" (עיי' "דרישה" יו"ד סימן רס"ד).

מדוע אין עורכים "שלום הבת"? יש מן הטעמים האחרים אשר אינם מבארים מדוע עורכים "שלום זכר" בהולדת הבן, ואין עורכים "שלום נקבה" בהולדת הבת (עיי' "דגול מרבה" יו"ד סימן קע"ח), אך בטעם זה יש כדי להבין את הדבר, שכן, הבת אינה מצווה על לימוד תורה, ואין לה להתאבל מרות על שאירע לה. נימוק זה מצוטט בפוסקים רבים מאד, ויש הסבורים כי ה"שלום זכר" נקרא כן, על שם "זכירת" התורה שנסתלקה ממנו (ראה קיצור "אוצר הברית", עמוד פ"ח בשם "מגדל עוז" בפתיחה להלכות מילה). גם מנהג אכילת עדשים או קטניות, 'ארבעס', ב"שלום זכר" משתלב היטב בטעם זה, שהרי מאכלים עגולים הם מאכלם של האבלים ("תהלה לדוד" להגה"ק מבוטשאטש וכורת הברית, מובאים ב"אוצר הברית" חלק א' עמוד פ"ט).

מקום עריכת "שלום זכר": ראוי לציין, כי לפי טעם זה, מקומה של סעודת "שלום זכר" הוא במקום שהות התינוק בלבד, ואם זה עדיין אינו בבית אין לה מקום; הרי זה כביקור תנחומים בבית שהאבלים אינם שוהים בו ("אוצר הברית" שם בשם "אבן ישראל"). אכן, הרמ"א ("שולחן ערוך" יו"ד סימן רס"ה סעיף י"ב) כותב: "נהגו לעשות סעודה ומשתה בליל שבת לאחר שנולד זכר נכנסים אצל התינוק לטעום שם, והוא גם כן סעודת מצוה", - "נכנסים אצל התינוק" - אילו טעם עריכת "שלום זכר" היה מפני ההודאה והשמחה על הלידה, די היה להכנס אל הוריו.

"שלום זכר" כפול לכל תינוק: מעניין מאד לגלות, כי מנהג "שלום זכר" שאנו מכירים, הוא מהדורה מצומצמת של "שלום זכר" כפול ומכופל אשר נהג בימים עברו. בתפוצות ישראל שבמזרח אירופה נהגו לערוך "סעודה בליל שבת וקורין לו 'זכר', ובשבת שחרית הולכין אצל היולדת". "דרישה" (סימן ש"ה אות ג) גם מזכיר "סעודה שעושין בליל שבת וקורין לו 'זכר' ובשבת שחרית הולכין אצל היולדת". מנהג זה מוזכר גם בספרים אחרים, (ערוך השולחן" יו"ד סימן רס"ה סעיף ל"ז, "זכרון יעקב" להר"י ליפשיץ חלק א' פרק כ"ב ועוד), ובהם מצויין, כי בליל שבת נכנסו לבית התינוק וטעמו פירות וקטניות וקראו קריאת שמע, ומנהג זה כונה "בן זכר", ואילו בבוקרו של יום השבת ערכו יי"ש ומגדנות בבית היולדת, ולאחר התפילה היו המתפללים נכנסים לבית הורי התינוק ומיטיבים את לבם, ואירוע זה הוא אשר כונה "שלום זכר".

במהלך הדורות גדלה העניות, ורבני הקהילות התקינו להסתפק בהגשת כיבוד בליל שבת בלבד, ואילו לאחר תפילת שחרית היו נכנסים אל בית הורי התינוק ומאחלים מזל טוב בלבד, ללא כיבוד. ככל הנראה, מנהג זה נשכח ונעלם עם השנים, בהעדר הכיבוד.

זעילוי נשמת

מרת **רבקה הניה מרגלי** ע"ה בת הר"ר מנחם קרמר ז"ל ליום השלושים לפטירתה נלב"ע כ"ז באייר תשע"ב **תנצב"ה** הונצח ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

הר"ר **משה הגר** ז"ל ב"ר יוסף דוד ז"ל נלב"ע כ"ז בסיון תשמ"ז **תנצב"ה** הונצח ע"י ידידינו האחים הר"ר **מרדכי הגר** ומשפ' שיחיו - ניו יורק והר"ר **דוד הגר** ומשפ' שיחיו - לוס אנג'לס

זעילוי נשמת

איש רב פעלים וישר דרך הר"ר **אברהם ארונספלד** ז"ל ב"ר דוד ז"ל נלב"ע כ"ז בסיון תש"ס **תנצב"ה** הונצח ע"י ידידינו בני המשפחה שיחיו

בטעם הסעודה הכפולה של "שלוש זכר" כתב "דרישה" (שם), כי שתי הסעודות הן כנגד "זכור" וכנגד "שמור". טעמו זה תואם את דעת הסוברים, כי סעודת "שלוש זכר" נערכת כדי לקבל את התינוק לכבוד שבת קודש הראשונה בחייו. [ראה עוד "מאורות הדף היומי" כרך ב' עמוד שכ"ד].

דף ל/א טבילה בזמנה מצוה

מהותה של מצוות הטבילה

בגמרא מסופר שפעם אירע מקרה טומאה סבוך, ולא נודע מתי קיימת אפשרות לטבול טבילת טהרה, עד שהספק התפרסם על פני שלושים וחמשה ימים. הגמרא מספרת, כי חכמים הנחו את הזקוק לטהרה לטבול בכל יום מן הימים הללו, שלושים וחמשה ימים! כדי 'לתפוס' את היום המזויק לאפשרות הטהרה, מפני שהם סברו, כי יש להטהר מן הטומאה ביום הטהרה. ברם, רבי יוסי ברבי יהודה סובר, כי אין כל עניין בדבר, ואין כל מצווה בטבילה בזמנה. להלכה, קיימת מחלוקת ראשונים עניפה, המתפרסת על פני דורות רבים.

במאמר הבא נתחקה אחר מצוות "טבילה בזמנה", מה הם גדריה, טעמיה ושורשיה.

לפנינו שלשה שלבים. השלב הראשון הוא מחלוקת התנאים בגמרא אם מצווה על הטמא לטבול בו ביום שבאפשרותו להטהר מטומאתו, ומחלוקתם מתמקדת באופן הדרשה של פסוקים מסויימים, האם דורשים מהם כי טבילה בזמנה מצווה (עיין יומא ח/א ובתוספות שם ד"ה "מקשינן").

בעל "אבני נזר" זצ"ל (שו"ת א"ח סימן תכ"ד) מוסיף שלב נוסף למחלוקת זו. הוא מבאר, כי שורש המחלוקת הוא, אם תהליך ההטהרות הוא מצווה, וממילא יש לעשותה מיד ברגע חלותה, או שמא ההטהרות מן הטומאה אינה מצווה, כי אם אמצעי להסרת הטומאה (עיין רש"י שבת קכ"א ד"ה "לאו מצוה"). "פני יהושע" ביקש לשוות מימד נוסף למחלוקת התנאים, ודבריו עוררו סערה רבה בין חובשי בית המדרש. תחילה נתוודע לוויכוח מעניין שהתפתח בינו לבין המהרש"א, ולאחר מכן נעמוד על כוונתו של "פני יהושע".

האם יש לטבול כלי טמא מיד? נידון הגמרא עוסק באנשים טמאים ובנשים טמאות. ומה בדבר כלים טמאים, האם גם לגביהם קיימת מחלוקת זו? האם גם לגבי כלים יש הסוברים כי ראוי לטהרם מטומאתם מיד כאשר הדבר אפשרי?

ובכן, המהרש"א (שבת קיא/א) וכן "מחנה לוי" (ביצה יח/א) סבורים כי אכן כן. על בעל הכלים הטמאים להטבילם מיד כאשר ניתן להטבילם ולהפקיעם מטומאתם. "חזון איש" זצ"ל (נגעים סימן י"א ס"ק י"ד) נוקט גישה זוהי בהתייחסו למצוות הטבילה, תוך שהוא מדגיש, כי אין זה אמור אלא כאשר בעל הכלים בעצמו טהור, ברם, אם בעל הכלים טמא, מה תועלת יש בהטבילתו, הרי מיד לאחר מכן הם ישובו וייטמאו. ואילו "פני יהושע" (ביצה שם) חולק מכל וכל על המהרש"א ועל "מחנה לוי", תוך שהוא מציין, כי בכל הש"ס אין כל איזכור לגבי טבילה מזוהרת של כלים טמאים, ובעל "סדרי טהרה" (סימן קצ"ז ס"ק ד') פוטר את דעתם כי "הוא דבר זר".

בשלב זה אנו מתקרבים לחשיפת טעם הזריזות בטבילת הטמאים. "פני יהושע" מוסיף וכותב, כי ב"ספרי" טמונה הוכחה לשיטתו, כי לגבי כלים טמאים איש אינו סובר כי יש מצווה בהזדרזות לטובלם. שהנה, בספרי כתוב, כי מותר להשהות תנור טמא, אשר דינו אחת להנתך, ואין חובה לנותצו מיד. הקורא את הדברים תמה, מה עניין נתיצה לטבילה, אנו הרי עוסקים בשאלה, אם חובה לטבול כלים כדי להעבירם מטומאתם, ואילו הפני יהושע מביא דוגמא שונה לחלוטין.

הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל (שו"ת "אמרי יושר" חלק ב' סימן קפ"ח) נטל לידי את הוכחתו של "פני יהושע", הסיק ממנה מה סבר "פני יהושע", ומיד הקשה עליו קושיה חמורה. בוודאי, כותב רבי מאיר אריק, שה"פני יהושע" הבין, כי לדעת הסוברים שטבילה בזמנה מצווה, טעם הדבר הוא כדי שלא תבוא תקלה על ידם. לפיכך, היה מן הראוי שגם את התנור הטמא ינתצו מיד ולא ימתנו עם הדבר, כדי שלא יכשלו בו, ומאחר שבספרי מבואר, כי אין חובה להזדרז בנתיצתו, הוכיח "פני יהושע" כי הזריזות בטהרה נאמרה לגבי בני אדם בלבד ולא לגבי כלים.

ה"פני יהושע", ביקש, איפוא, להוסיף נדבך נוסף למחלוקת התנאים ולטעון, כי יש להזדרז במצוות הטבילה גם מפני הצורך להזהר מן הטומאה, שלא להכשיל את הטהורים.

אפס, גישה זו אינה הולמת עם גמרא מפורשת (יומא שם) בה נאמר, כי הזאת מי אפר פרה אדומה על טמאי מתים כדי לטהרם מטומאתם, גם היא מצווה שתעשה בו ביום, כפי שטבילה בזמנה מצווה, והדבר נלמד בהקשר בין הפסוקים. לכאורה, מה צורך יש בהקשר, די בכך שהתורה תורה כי טבילה בזמנה מצווה - כדי להמנע מן המכשולות, וכל בר דעת יידע ויבין הוא הדין בהזאה לטהרה מטומאת מת. הרי לנו, כי דין טבילה בזמנה מצווה אינו אלא חלק ממצוות הטבילה, שהטמא יטבול בזמנו, ולא כדי להסיר טומאה מן העולם, וממילא, אין ללמוד מנתיצת תנור טמא לטבילת כלי טמא.

דף ל/ב וכיון שיצא לאור העולם נפתח הסתם ונסתם הפתוח

תינוק שנולד לפני שהוא נולד

בתקופתו של בעל "נודע ביהודה" זצ"ל, התרחש המקרה הבא. אשה מעוברת זה שמונה חודשים נמה את שנתה, כאשר נשמע בחדר קול בכי של תינוק! כעבור זמן מה, היא התעוררה משנתה, ללא שחשה

יש מדינות, בהן ארצות הברית, אשר בהן המשפטים מתנהלים בסגנון התנצחותי בין הקטיגור לבין הסיגור. המשפט אינו מתבסס על הוכחות וראיות בלבד, כי אם גם על רטוריקה, דמגוגיה, תורת הנאום, כושר ריתוק ויכולת שכנוע.

ביום מן הימים סערה אחת הערים במדינה אשר כזו, לאחר פשוט מפורסם נלכד במבצע חשאי. במשך שנים היה הברנש מערים על אנשים, שודד את רכושם, מנשל אותם מכספם בדרכי רמיה שונות, בערמוניות מופלאה, ולא היה אדם בטוח ברכושו. כאשר הגנב נתפס והובל לבית המשפט לתחילת משפטו, התאספו אנשים רבים כדי לחזות בפניו של הפושע המפורסם כל כך, ולהביט במחזה המרתק הצפוי להם, בעת ההתדיינות וההתנשטות בין שני הצדדים, הקטיגור והסיגור.

הקטיגור עשה את מלאכתו נאמנה. בקול שליו הוא מנה אחד לאחד את פשעיו של הברנש, מידי פעם כחכם ברגונו והעלה את הטון בלא משים, וכאשר הוא מנה את הפשע האחרון, קולו האדיר מלא את האולם, הלכבות זעו, האנשים נחרדו, ואילמלא השומרים, הקהל היה חורף את דינו של הפושע באופן בלתי אפריך.

הקטיגור הביט במשך דקה ארוכה בדפים שלפניו ולא הוציא הגה, לאחר שחש כי דבריו קנו להם שביתה מוחלטת בקרב הנוגעים בדבר האמורים להחליט על גור הדין, הוא סגר את קלסרו בנקישה נדמ.

הסיגור עשה את דרכו אל מרכז האולם כשפניו משועשעות קמעה. חשבון הבנק שלו תפח בלא קשר לתוצאות המשפט, אך מלבד זאת היתה לו סיבה טובה להעלות חיוך על פניו, הוא עמד בפני האתגר הגדול ביותר שניצב בפניו אי פעם, והוא עתיד היה להתגבר בו, אלמלא... טוב, כל נקדים את המאחר על המוקדם.

קהל נכבד, פתח הסיגור. חושבני כי כל מילותי מיותרות, צדקת הנאשם תוכח במהרה וחפותו תצא לאור בקרב, מפני שעוד חמש דקות... הפושע האמיתי אמור להופיע באולם זה, כאן, בפנינו. הוא הרים את ידו בתנועה חדה, החווה באצבע זקופה אל דלתות האולם, "כאן, עוד חמש דקות הוא יפתח את הדלת וייתייב בפנינו".

דרימה אמיתית. לחישה הקהל הלכו וגברו, בעוד הוא המשיך בשביעות רצון להסביר להם, כי עד אז ברוצנו, בכל אופן, להפריך מקצת מן האשמות שהושמעו, ולהטיל ספק באחרות. הוא מנה בקול מונוטוני אחת לאחת את העבירות שמרדו הוואשם בהם, כמו היו רשימה למכולת, והסביר כי לא ממש כך היה, לא בדיוק כך התרחשו הדברים, ובעצם, זה באמת לא כל כך נורא. חלף חמש דקות, ועוד חמש דקות, ורק כעבור מחצית השעה הוא סיים את דבריו.

אם היתה לאי מי מן הקהל סיבה טובה לחשוך בשפיותו של הסיגור, דומה כי לא היתה מזדמנת לו הזדמנות הגונה יותר. חצי שעה לאחר הכרזתו, ומאומה לא התרחשה, איש לא הופיע והודה בתור הפושע האמיתי, והוא, הסיגור, עדיין עוטה ארשת פנים שלווה ובוסתת. **מספר** שניות לאחר מכן הסיגור הוכיח, כי כל סכום ששולל על ידי הנאשם הצדיק את עצמו.

הוא הטיב את קשר עיבתו, חך את כפות ידיו זו בזו והטיח בקהל: "אני ראיתי אתכם, הבטתי בכם היטב בחצי השעה האחרונה. לא היה אפילו אחד שלא הסב את מבטו מידי מספר שניות אל דלת האולם. כדי לצפות בפושע האמיתי העומד להופיע אמרו נא לי, הוא פנה אל הקהל לקול אנחותיהם של הנבונים מבין קהל הנאספים אשר הבינו את אשר הוא עומד לומר, "אם אתם כה בטוחים כי הנאשם היושב כאן הוא הוא הפושע, מדוע כה הרבה להביט לעבר הדלת??? אה? הרי הפושע יושב כאן אתנו! אתם בעצמכם הוכחתם, כי אינכם בטוחים שהוא הפושע".

הכל מחאו כפיים. הסגור הבריק בנאומו.

איש אחד ישב בדממה והמתין לשון ההמולה. הקטיגור. **הוא** נעמד על מקומו ופנה אל הקהל: "בשעה שכולכם הסתכלתם לעבר הדלת, אני הבטתי אל מקום אחד בלבד, כל הזמן, ללא הפוגה, התבוננתי לתוך עיני הנאשם, הוא, אני רוצה לספר לכם, לא הסתכל אפילו פעם אחת לעבר הדלת... היש צורך בהוכחה גדולה מזו, כי הוא בעצמו יודע יותר טוב מכולנו כי הפושע לעולם לא יופיע בדלת, מפני שהוא כבר איתנו?..."

★ ★ ★

באורח מפתיע, חיוך רחב חצה את פניו של עורך הדין, כאשר הוא נוכח בשביעות רצון כי קהל שומעיו נהנה עד למצא מן המעשה, והוא סיים את דבריו: אני יודע, כי אין דבר חשוב בעולמי יותר מן הדף היומי. גיליתי זאת לאחר שהתחלתי להופיע בקביעות בשיעור הדף היומי, ומאז, בשעה היעודה אינני מסתכל הצידה, שום דבר אינו מעניין אותי, רק הדף היומי, מפני שאני יודע, שכל דבר לא ישווה לו ולא ידמה לו.

נקודה למחשבה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בטרור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת נדה • דף כ"ז • יום ראשון כ"ז סיון

ללמד בלי להתביש

פעם אחת ישב רב פפא בבית המדרש עם חבריו ולמד תורה מפיו רב המנונא. כאשר אמר רב המנונא הלכה מסוימת, אמר התלמיד רב פפא תוספת מסוימת על דברי רב המנונא. התוספת הזו הייתה פשוטה וברורה בעיני התלמידים, עד שהם גחכו עליו מדוע הוא היה צריך לומר אותה. אמר להם רב פפא: אינני מצטער על שאמרתי את דברי, כי כך צריך לנהג מי שרוצה להיות תלמיד חכם! הלומד תורה לפני רבו, יאמר לרבו את הדברים שעולים במחשבתו תוך כדי הלמוד, כי רבו יוסיף להחכים אותו ולהוסיף על דבריו, ומי שמוכן להתביש כדי ללמוד את התורה הקדושה, סופו לזכות לכבוד רב. אולם, מי שיושב ושוקק מפני שהוא מתביש - סופו שתהיה לו בנושה גדולה יותר, כאשר יושלוהו שאלות בתורה ובהלכה והוא לא ידע להשיב...

למנוי לגליון לילדים חייג: 1700-500-151

במאומה! איננו יודעים מתי נולד תינוק זה, אם בכלל, מפני שה"נודע ביהודה" אינו מציין עובדה זו, אך השאלה העומדת על הפרק היא, מאימתי התינוק נחשב כילוד, האם מאותו זמן שבו נשמע קולו, או שמא אין בעובדה זו כדי להגדירו כילוד. לשאלה זו השלכות הלכתיות רבות, בהן, אם יש למולו מיד עם לידתו, כיון שכבר חלפו שמונה ימים מאז נולד... כמו כן לגבי דיני טומאה וטהרה ועוד.

למעשה, סיפור דומה, כמעט זהה, אירע לפני מאות רבות בשנים, (ראה בגמרא דף מב/ב), עם תינוק שבכה מספר ימים לפני לידתו! ההבדל בין שני המקרים הוא, כי במעשה שאירע בימיו של "נודע ביהודה" האם לא חשה במאום, לעומת המעשה המובא בגמרא, בו הוכרע כי התינוק נחשב יילוד מרגע בכיו, וכך נפסק להלכה ("שולחן ערוך" יו"ד סימן קצ"ד סעיף י"ב).

הלכה זו מבוססת על הגמרא המתארת את תהליך שהייתו של העובר במעי אמו ואומרת כי "פיו סתום וטבורו פתוח, ואוכל ממה שאמו אוכלת, ושותה ממה שאמו שותה... וכיון שיצא לאויר העולם, נפתח הסתום ונסתם הפתוח, שאלמלא כן אינו יכול לחיות אפילו שעה אחת" (רי"ף מסכת שבת דף נה/א, שאלתות שאילתא ט' אות ו'). מעתה, אם השמיע קול, על כרחך יצא לאויר העולם, מפני שלפני כן פיו סתום.

משכך, קבע "נודע ביהודה" זצ"ל (שו"ת מהדורה תנינא יו"ד סימן ק"כ), לכאורה, שומה עלינו להסיק, כי התינוק החל תהליך לידה מרגע שמיעת קול בכיו, והוא נחשב כילוד מיני אז. ברם, מאחר שהאם לא חשה במאומה, הדבר מעורר ספק שמא מקרה זה הוא תופעה נדירה, פלאית ועל טבעית. משכך, הוא הורה לנהוג לחומרא.

קביעת רגע הלידה: דברי הגמרא "משיצא לאויר העולם", משמשים גם בנידון הלכתי נוסף בנושא זה. לפני כמאתים וחמישים שנה התפתחה אחת המחלוקות הגדולות שידעה ספרות ההלכה דאז. רבי אליעזר בן שמואל די אבילה, בנו של בעל שו"ת "דרכי נועם", חיבר קונטרס בשם "מלחמת מצוה" (נדפס בסוף שו"ת "דרכי נועם", וכן בנפרד), ובו טען כי משעה שהעובר החל לצאת הוא נחשב כילוד, אף שעדיין לא הוציא את ראשו לאויר העולם. לאור קביעתו זו הוא ביקש להנחות כי יילוד שנולד בשבת קודש, אין לערוך לו ברית בשבת, אם תהליך הלידה החל ביום שישי.

חברו עליו גדולי הדורות, העי"ץ ("מגדל עוז" בריכה עלינו נחל ז' אות ט'), רבי מאיר איזנשטט (שו"ת "פנים מאירות" חלק א' סימן ז'), מהרא"ל צינץ (שו"ת "משיבת נפש" יו"ד סימן כ"ב), בעל שו"ת "חלקת יואב" (סימן כ"ו) ורבים נוספים, כדי לדחות את פסקו המחודש, ובפי כולם הקביעה, כי עד שהיילוד לא יוצא לאויר העולם, אינו נחשב ילוד. אחת מראיותיהם המוצקות היא מן הגמרא, בה מפורש "משיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח", עד לרגע זה הרי הוא עובר (ראה נצי"ב ב"העמק שאלה" שאילתא ט' אות ו').

ראוי לציין, כי האחרונים הוכיחו, שנידון זה שנוי במחלוקת ראשונים (עיין לקמן מב/ב "שהוציא הוולד ראשו חוץ לפרוזדור" וברש"י ובתוספות שם. ראה "שיעורי שבת הלוי" סימן קצ"ד, "בדי השולחן" על הלכות נדה סימן קצ"ד בציונים אות קל"ב, ושו"ת "עטרת פז" חלק א' כרך ב' יו"ד סימן י"ז).

דף לא/ב ומפני מה אמרה תורה מילה לשמונה שלא יהיו כולם שמחים ואביו ואמו עצבים

סעודת ברית מילה

מנהג ישראל לערוך סעודה לכבוד קיום מצוות ברית המילה. מקורות רבים קיימים למנהג זה במדרשים (עיין פרקי דר' אליעזר פרק כ"ט, מדרש תנחומא ריש פרשת תצוה, ועוד), בראשונים (ראה בספר המנהיג, אבודרהם ועוד), ובפוסקים ("שולחן ערוך" יו"ד סימן רס"ה סעיף י"ב).

סעודת ברית מילה מן התורה או מדרבנן: קיים נידון, אם סעודת הברית היא מנהג או חובה (עיין בפרקי דר"א שם ועוד), אך לדעת רוב הפוסקים תוקפה אינו אלא מדרבנן. לא חקירה בלבד יש כאן, אם הסעודה מדרבנן או מן התורה, אלא השלכות הלכתיות כבדות משקל ממתניות להכרעת נידון זה. הגאון מוילנא זצ"ל (ביאור הגר"א או"ח סימן תר"מ סעיף ו') כותב, כי בחג הסוכות אין לאפשר עריכת סעודת ברית מילה מחוץ לסוכה, אף על פי שבמקרים מסוימים ניתן לערוך סעודת נישואין מחוץ לסוכה, שכן, שמחת נישואין היא מצווה מן התורה (עיין רא"ש כתובות פ"א סימן ה'), אך סעודת ברית מילה היא מדרבנן. מעניין לציין, כי היו שטענו, כי מאחר שסעודת ברית מילה מדרבנן, גדולי הפוסקים נמנעו מהשתתפות בסעודות ברית מילה שנערכו ביום שישי, מפני כבוד השבת, שאין להרבות בערב שבת בסעודה ובאכילה (עי' ב"שערי תשובה" או"ח סימן תקנ"א סעיף ט"ז).

קיימת שיטה יחידה ונדירה, של בעל שו"ת "אור נעלם" (מובא ב"שערי תשובה" שם), כי סעודת ברית מילה היא מן התורה, ולראיה הוא מציין את הגמרא, ואת פירושו של רש"י. בגמרא נאמר, כי ברית המילה נקבעה ליום השמיני, מפני שביום זה הוריו של היילוד שמחים ואינם עצובים, ואם ברית המילה תערך לפני כן, יהיו הכל שמחים ואביו ואמו עצבים. רש"י מסביר, כי הכל יהיו שמחים "שאוכלין ושותין בסעודה". מכאן, שהתורה דחתה את קיום מצוות ברית מילה, כדי לאפשר לקיים את סעודת ברית המילה בשלמותה. ברור, איפוא, הוא טען, כי סעודה זו מן התורה היא.

קפה ועוגה בברית: אף שהפוסקים חולקים על דבריו, הכל מודים במעלתה הגדולה של סעודת ברית המילה. הגאון מוילנא זצ"ל, נהג למחות באותם שערכו סעודת ברית מילה בקפה ובמיני מתיקה, ולא הגישו פת לנוכחים לסעוד את לבם ("חכמת אדם" כלל קמ"ט סימן כ"ז).

לעילוי נשמת

מרת **רבקה אקשטיין** ע"ה
ב"ר שמעון ז"ל
נלב"ע א' דר"ח תמוז תשנ"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה
הר"ר **דוד אקשטיין** הי"ו - אנטוורפן

לעילוי נשמת

נתרם בעילום שם
לעילוי נשמת **זכר יקרים**
נלב"ע ל' בסיון
תנצב"ה

לעילוי נשמת

הר"ר **פלטיאל בהגאון** ז"ל
ב"ר גרשון חנוך ז"ל נלב"ע ב' בתמוז תשס"ד
תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

דף ל/ב וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו
על פיו ומשכחו כל התורה כולה

השיבנו לתורתך

הגמרא אומרת, שכל אדם ידע את התורה קודם
שנולד, אלא שנשתכחה הימנו. עתה מובנת היטב
הבקשה שבתפילת העמידה: "השיבנו אבינו לתורתך"
- אנא, השב את אשר שכחנו... ("לב אליהו").

תזמורת בסעודת ברית מילה: רבים נהגו לזמר שירות ותשבחות לא-ל עליון בעת הסעודה, ובמקומות מסויימים נהגו להביא כלי זמר ולנגן בסעודת הברית, ופעם אף אירע שהחיד"א התיר לעשות כן, חרף היות היולדת בתוך שנת האבל על אביה (שו"ת "חיים שאל" חלק א' סימן כ"א).
סעודת שלישי למילה: יש קהילות קדושות שנהגו לערוך סעודה נוספת ביום השלישי למילה. את המקור לסעודה זו מייחסים לכך שהקב"ה נגלה לאברהם אבינו ע"ה ביום השלישי למילתו (עיין "פסקי תשובה" סימן קצ"ב בהגה"ה). יש פוסקים הסוברים, כי סעודת שלישי למילה אינה סעודת מצווה כלל (עיין שו"ת "חוות יאיר" סימן ע' ושו"ת מהר"י ברונא סימן כ"ה, הובאו ב"פסקי תשובה" שם).

במעמד היסטורי בהשתתפות מרנן-ורבנן גדולי ישראל הוכרז על לימוד הש"ס בשלמות - הזמנת לימוד משנה יומית מסדר זרעים וטהרות במסגרת הדף היומי

מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטינמן שליט"א: "התנאים והאמוראים כולם רוצים שכל הדברי תורה שלהם שפתותיו יהיו דובבות בקבר... וזו זכות גדולה שילמדו גם החלק הזה של התורה".

בכנס הוקראה קריאת הקודש שחתמו עליה מרנן ורבנן גדולי ישראל לצוק"ל ויבלחטו"א:

"והנה באנו בזה לעורר אודות הרעיון החשוב לקבוע בשיעור היומי סדר לימוד ללימוד משנה אחת בסדר זרעים וטהרות, כאשר במרוצת השנים וסיום מחזור הלימוד הבעל"ט, יזכו הלומדים להשלים יחדיו כל סדרי הש"ס כולו משנה ותלמוד, והיו לאחדים בידם, וביותר כאשר כחיצוק לדבר, הדפיסו בשולי הדף במהדורת הש"ס ללומדי הדף היומי סדר הלימוד היומי עם ביאור בכדי להקל על הלומדים".

בסיום דבריו התמקד בפעילות ארגון "מאורות הדף היומי" בתקופה זו שלפני תחילת לימוד המחזור החדש של הדף היומי, כאשר בראש ובראשונה פועל הארגון כדי להגדיל ולהרחיב את מעגל השיעורים והלומדים, ובמקביל גם למימוש התכנית החדשה של "לומדים בשלמות". כדי להקל על ציבור הלומדים, עמלו קבוצת תלמידי חכמים חשובה מזה תקופה ארוכה על פרויקט "מאורות המשנה", שבו ביאור קצר ותמציתי על כל משנה.

מאות מגידי השיעורים נכחו עוד כשעה ארוכה ולאחר מכן התקיימה סעודת מצווה מפוארת, בהשתתפות כל הציבור העצום של מגידי השיעורים.

בהתרגשות רבה ציין את דברי פוסק הדור מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א: "הנני לצרף ברכה למגידי השיעורים ולומדי הדף היומי אשר מבקשים לקיים ילכו מחיל אל חיל ולהוסיף ללימודם לימוד משניות באותם סדרים שאין עליהם תלמוד בבלי".

מרן הגה"ק רבי יהודה מאיר שפירא מלובלין צוק"ל - מייסד לימוד הדף היומי

בשמחה עצומה התקבלו מרנן ורבנן גדולי ישראל, מרן פוסק הדור הגאון הגדול רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א, מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אהרן לייב שטינמן שליט"א וכ"ק מרן האדמו"ר מנדבורנה שליט"א.

במסגרת היריעה הקצרה נביא את ציטוטים קצרים מדברות קדשם; מרן פוסק הדור הגר"ש וואזנר שליט"א: "עבורי זהו יום של שמחה גדולה, לעילוי נשמתו ולזכרו של מורי ורבי רבי מאיר שפירא צוק"ל... וגם באופן אישי אלמד כפי הסדר הזה את הדף היומי יחד עם המשנה".

במעמד מרומם בראשות מרנן ורבנן גדולי ישראל, מרן פוסק הדור הגאון הגדול רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א, מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אהרן לייב שטינמן שליט"א, וכ"ק מרן האדמו"ר מנדבורנה שליט"א, נערך ביום שני ערב ר"ח סיון, הכנס הראשון לכאלף מגידי שיעורים של "הדף היומי" מכל רחבי הארץ על-ידי ארגון התורה "מאורות הדף היומי", במהלכו הוכרז על התכנית החדשה ללמוד את הש"ס בשלמות לקראת תחילת מחזור הלימוד החדש, במסגרתו קבעו גדולי ישראל שליט"א להוסיף לימוד משנה בכל יום מסדר זרעים וטהרות (שאינו עליהם תלמוד בבלי) ובכך יזכו לומדי הדף היומי לסיים את הש"ס כולו בשלמות. ארגון "מאורות הדף היומי" נענה לקריאתם של גדולי ישראל והדפיס את מסכת ברכות במהדורה חדשה כאשר המשנה מודפסת על דף הגמרא ובסוף המסכת ביאור על אותן המשניות. במהלך הכנס הצטרפו מאות מגידי שיעורים לתוכנית הלימודים החדשה לאור קריאת מרנן ורבנן גדולי ישראל.

הכנס נפתח בדבריו של יו"ר "מאורות הדף היומי" הגאון רבי חיים דוד קובלסקי שליט"א, שציטט את מכתבם של "ועד התלמידים בישיבת חכמי לובלין", אשר פרסמו בשנת תרצ"ד, לאחר הסתלקותו של מורם ורבים מרן הגאון רבי מאיר שפירא צוק"ל, קריאה "אל אחינו בית ישראל די בכל אתר ואתר" ללימוד משנה אחת מאותן המסכתות שאין עליהם גמרא כי במחזור הראשון של לימוד הדף היומי, "חסרו אלו המסכתות שאין עליהם גמרא, כמו זרעים וטהרות, ויודעים אנחנו כמה השתוקק רבנו זצ"ל לספח אלו המסכתות שהסיום יהיה בשלמות, כל הששה סדרים".